ULRIK BIE

Analyse. EU satser på et spindelvæv af handelsaftaler som erstatning for det multilaterale system, som Trump har undermineret. Målet er klart: At gøre EU til verdens nye handelsmæssige tyngdepunkt frem for USA.

EU skaber ny verdensorden med spindelvæv af handelsaftaler

Indiens premierminister, Narendra Modi, fejrede sammen med EU-Kommissionens formand, Ursula von der Leyen, og rådspræsidenten Antonio Costa indgåelsen af den store aftale om frihandel og samarbejde. Det er en sejr for begge parter. Foto: Sajjad Hussain/AFP/Ritzau Scanpix

Handelsaftalen mellem EU og Donald Trump i sommer udgør et mørkt kapital i EUs handelshistorie. Men Trump har samtidig været fødselshjælper til EUs mange handelsaftaler. Arkivfoto: Evelyn Hockstein/Reuters/Ritzau Scanpix

De glade ansigter i New Delhi løj ikke.

Handelsaftalen med EU og Indien er en forløsning og en sejr for begge parter. Den fjerner told på langt de fleste markeder og reducerer administrativt bøvl.

Samtidig åbner aftalen for nye samarbejder på områder, hvor både EU og Indien i øjeblikket er klemt af USAs og Kinas imperialistiske ambitioner.

For både Indiens premierminister, Narendra Modi, og EU-Kommissionens formand, Ursula von der Leyen, er aftalen en personlig triumf, der har potentiale til at ændre de globale handelsmønstre.

Vi taler om, at handelsaftalen er en sejr for den regelbaserede verdensøkonomi. Det er på sin vis rigtigt – men så alligevel ikke.

Det er rigtigt, at handelsaftaler opstiller regler og ikke mindst klare procedurer for, hvordan man skal håndtere fremtidige uenigheder. Disse rammer skaber langsigtet stabilitet for virksomheder, fremmer investeringer og gør det lettere at omlægge handelsmønstre.

Men den regelbaserede verdenshandel er ikke bilaterale handelsaftaler, men et multilateralt system under Verdenshandelsorganisationen (WTO).

USA vil ikke længere anerkende WTO som myndighed, og Kina bøjer reglerne.

Trumps »frihandelsaftaler« kan opsiges med en sms eller et tweet. De skaber stabilitet om handlen her og nu, men gør intet for at skabe stabile rammer, som virksomhederne kan planlægge efter. Derfor er de ikke fremmende for investeringer.

Så den multilaterale verden er lige nu skindød. Derfor bliver handelsaftalerne så meget desto vigtigere, men det peger mod en verden af handelsblokke – ikke en åben verdenshandel.

Aftalen med Indien er naturligvis ikke helt i hus. Tyskland er en ivrig tilhænger af frihandelsaftaler, der åbner markeder for tyske maskiner og biler. Men der er også store godbidder på våben, vin og spiritus for det traditionelt frihandels skeptiske Frankrig.

Der skal laves en særaftale om geografisk beskyttede klassifikationer – dem, der fastslår, at feta kun kan laves i Grækenland. Uden den vil hverken Italien og Frankrig acceptere aftalen.

Og så er der Europa-Parlamentet, der tidligere i januar viste sin manglende forståelse for den verden, vi lever i, da et snævert flertal forsøgte at forhale handelsaftalen med de sydamerikanske lande i Mercosur.

Der er også masser af elementer, der kan få rytterne på de moralske heste op i det røde felt. Indien er ikke kun et land omgivet af en høj toldmur, mens korruptionen er blevet værre de senere år. Der fyres med kul. Der er udbredt børnearbejde. Forureningen er overvældende. Og så køber Indien olie og våben af Rusland.

I den perfekte verden ville EU stille voldsomme krav til Indien, før vi indgik en aftale. Men vi lever ikke i en perfekt verden – og hvis vi kun handler med de perfekte, bliver vi meget fattige. Det er en pragmatisk tilgang til verdenshandlen, som også den danske regering har tilsluttet sig.

EUs handelsaftaler er enestående i verden, fordi vi stiller krav på en lang række områder, som ikke direkte handler om told.

Det er eksempelvis krav til arbejdsmiljø, miljøbeskyttelse og klimaomstilling, der skal sikre, at de, der får adgang til det europæiske marked, også nærmer sig de regler, som europæiske virksomheder skal leve op til. Eksempelvis forpligtede Brasilien sig til ikke at afskove Amazonas. Ingen andre stiller den slags krav.

Handelsaftalen med Indien er det foreløbige højdepunkt i et år, hvor EU har arbejdet på højtryk for at omdefinere sit forhold til omverdenen i løbet af det spark, som Donald Trump har leveret til frihandel og det transatlantiske forhold.

Da EU og USA i sommer indgik en handelsforståelse, der entydigt var til USAs fordel, var der mange negative reaktioner – ikke mindst, fordi EU undervejs i processen havde pustet sig op og argumenteret for, at man havde stærke kort på hånden.

Det havde man faktisk også – man turde bare ikke spille dem, for Trump truede med straftold i forbindelse med konflikten om Grønland. En handelskonflikt mellem EU og USA vil give store fald i aktiemarkedet, og nu forstår nok selv de europæiske statsledere, at det er noget, som Trump ikke kan tåle.

Handelsaftalen med de sydamerikanske lande – Mercosur – er kontroversiel, men udgør en vigtig brik i EUs strategi om at åbne verden for europæiske virksomheder. Det er den europæiske industri, der er den store vinder, mens landbruget udfordres.
Foto: Cesar Olmedo/Reuters/Ritzau Scanpix

I forbindelse med aftalen iførte handelskommissær Maroš Šefčovič sig den mindste brasilianske bikini, da han forsøgte at argumentere med, at EU ikke lagde told på amerikanske varer, fordi vi tror på frihandel, og fordi vi synes, at told er dumt.

Det er stadig et hult argument – men Šefčovič har også fået lidt mere på kontoen med de mange nye aftaler.

Helt centralt er aftalerne med Indien og de sydamerikanske lande, der begge har været årtier undervejs. Argentina eller Paraguay vil være det første land til at godkende aftalen i løbet af februar, og så kan Europa-Kommissionen vælge at aktivere aftalen, mens vi venter på EU-Domstolens afgørelse.

Aftalen er kontroversiel, fordi de sydamerikanske lande – i modsætning til Indien – er storproducenter af de samme varer, som også europæiske landmænd producerer. Derfor fulgte flere normale frihandelslande som Irland og Polen med Frankrig.

Kommissionens fastholdelse af aftalen på trods af fransk modstand på tværs af det politiske spektrum siger alt om, hvor meget indflydelse Frankrig har mistet de senere år.

Men EU har haft travlt mange steder i verden.

USAs nærmeste handelspartner, Canada, har været gennem samme behandling, som Danmark var med Grønland, og arbejder på at reducere afhængigheden af USA.

Canada er nu med i EUs forskningsordning, Horizon, og kan deltage i udvekslingsprogrammet Erasmus+, og er – i modsætning til Storbritannien – med i EUs forsvarsfond. EU og Canada har en omfattende frihandelsaftale, som også bliver uddybet.

EUs aftale med Mexico er også blevet opdateret. For begge lande gælder, at genforhandlingen i år af den nordamerikanske frihandelsaftale vil afgøre, hvor hårdt man vil forsøge at dreje væk fra USA.

EU har også haft travlt i Asien. Den omfattende handelsaftale med Vietnam er netop blevet udvidet til et »strategisk partnerskab« med et politisk samarbejde. Der er en aftale i hus med Indonesien, mens der forhandles med Malaysia og Filippinerne.

Von der Leyen har erklæret sig åben for, at EU kan tilslutte sig den store Stillehavsaftale (CPTPP), og de to blokke åbnede i november en dialog om samarbejde.

I Europa er der sat turbo på optagelsesprocessen med Ukraine, Moldova og Balkanlandene. En eller anden form for medlemskab af EU vil blive en del af en eventuel fredsslutning i Ukraine.

I maj indgik EU en omfattende rammeaftale med Storbritannien. Briterne accepterede at følge EUs fødevarestandarder for at få lettere adgang til det europæiske marked.

Men Storbritannien står nu over for et valg. USA presser på for, at briterne lemper deres standarder og åbner for amerikanske produkter som klorvaskede kyllinger og hormonkød. Hvis Storbritannien bøjer sig, er samarbejdet med EU i fare.

Den britiske politik er i øjeblikket præget af kaos. Men Trumps trusler om Grønland har genoplivet en central debat: Kan Storbritannien klare sig uden tætte bånd til EU?

De europæiske lande valfarter også til Beijing for at forbedre forholdet til præsident Xi Jinping. Men der er ingen egentlige handelsaftaler på bedding. Dertil er interesserne alt for forskellige.

Kina er for upålidelig som partner på hele teknologiområdet, og EU-landene er også i fuld gang med at beskytte sig mod flodbølgen af varer, som Kinas fabrikker forsøger at dumpe på det europæiske marked.

Kina kan – sammen med Trump – blive den største taber i EUs forsøg på at skabe en ny handelsorden.

Med det øgede netværk af aftaler om frihandel og politisk samarbejde forsøger EU at skabe en ny global orden, hvor EU – og ikke USA – er i centrum.

I sidste ende afhænger handelsaftalernes succes med at skabe vækst og arbejdspladser og af virksomhedernes interesse i at anvende de nye muligheder.

Gevinsten fra frihandel blegner også sammenlignet med de mulige gevinster fra at få gang i den hjemlige europæiske økonomi. Her spiller EUs dereguleringstiltag en vigtig rolle, men det er landenes egne beskyttende barrierer, der forhindrer et ægte indre marked i at folde sig ud.

EU-landene har siden finanskrisen vænnet sig til at skulle eksportere sig ud af problemerne, men skal i de kommende år vende blikket mere indad.

Det ændrer dog ikke på, at EUs globale spindelvæv er det helt rigtige. Både praktisk og psykologisk.

EU kan faktisk mere, end vi tror – og er stadig et attraktivt marked. Den erkendelse kan skabe en optimisme, der er vigtigere end handelsgevinsten i sig selv.

»Hvad udad tabes, skal indad vindes,« passer også på de udfordringer, som EU-landene står over for i en turbulent verden.

Ulrik Harald Bie er
Berlingskes økonomiske redaktør